

Geanonimiseerde versie

Vertaling

C-603/19 – 1

Zaak C-603/19

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

9 augustus 2019

Verwijzende rechter:

Špecializovaný trestný súd (Slowaakse Republiek)

Datum van de verwijzingsbeschikking:

24 juli 2019

Aanklager:

Úrad špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky

Strafzaak tegen:

TG en UF

[[*omissis*]]

[zaaknummer]

BESLISSING

De Špecializovaný trestný súd (bijzondere strafrechter, Slowaakse Republiek) [*omissis*] [samenstelling van de rechtbank], in de strafzaak tegen TG en zijn zakenpartner wegens, onder andere, subsidiefraude als bedoeld in § 20, lid 1, en § 225, lid 1, en lid 6, onder a), van het wetboek van strafrecht (zákon č. 300/2005, Trestný zákon), in de raadkamer op 24 juli 2019 te Pezinok,

heeft uitspraak gedaan als volgt:

Krachtens artikel 267 van het [...]Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, in de versie van het Verdrag van Lissabon van 13 december 2007, in

toepassing van § 290, lid 1, om de redenen als bedoeld in § 283, lid 1, en § 244, lid 4, van het wetboek van strafrecht (zákon č. 301/2005 Z.z., Trestný poriadok), verzoekt de verwijzende rechter het Hof van Justitie van de Europese om een prejudiciële beslissing over de volgende uitleggingsvragen:

1. Is richtlijn (EU) 2012/29 van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, ten aanzien van de rechten (hoofdzakelijk het recht om actief aan de strafprocedure deel te nemen en het recht op schadevergoeding in de strafprocedure), die naar hun aard niet alleen aan natuurlijke personen als bewuste wezens toekomen, ook van toepassing op rechtspersonen en de staat, dat wil zeggen nationale autoriteiten, indien het nationale recht erkent dat zij in de strafprocedure als benadeelde persoon kunnen worden aangemerkt?
2. Zijn een regeling en een beslissingspraktijk¹ volgens welke de staat zich niet in een strafprocedure kan voegen om vergoeding te vorderen voor de schade die hem door het frauduleuze gedrag van de beklaagde is berokkend², waardoor middelen uit de begroting van de Europese Unie zijn verduisterd, en evenmin overeenkomstig § 256, lid 3, van het wetboek van strafvordering beroep kan instellen tegen de beslissing van de rechter dat de staat, ofwel de overheidsinstantie die hem vertegenwoordigt, niet tot de terechtzitting wordt toegelaten om als benadeelde schadevergoeding te vorderen, en evenmin van andere soorten procedures gebruik kan maken om zijn recht op schadevergoeding op de verdachte uit te oefenen, met als gevolg dat ook de uitoefening van zijn recht op schadevergoeding op het vermogen en de vermogensrechten van de verdachte overeenkomstig § 50 van het wetboek van strafvordering niet kan worden gewaarborgd, waardoor dit recht feitelijk niet-opeisbaar wordt, verenigbaar met de artikelen 17 en 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie³, artikel 325 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en artikel 38, lid 1, onder h), van verordening (EG) nr. 1260/99 van de Raad van 21 juni 1999, gelezen in samenhang met verordening (EG) nr. 1681/94 van de Commissie van 11 juli 1994?

¹ Rechtsopvatting van de sector strafrecht van de Najvyšší súd Slovenskej republiky (hoogste rechterlijke instantie van de Slowaakse Republiek) van 29 november 2017 [omissis] [zaaknummer].

² Na de vaststelling van de terechtzitting wordt de verdachte de beklaagde.

³ „Protection of the EU Charter for Private Legal Entities and Public Authorities. The Personal Scope of Fundamental Rights within Europe Compared”, in Utrecht Law Review, nr. 1/15, online toegankelijk op: <https://www.utrechtlawreview.org/articles/abstract/10.18352/ulr.490/>.

3. Moet het begrip „eenzelfde onderneming” als bedoeld in artikel 2 van verordening (EG) nr. 994/98 van de Raad van 7 mei 1998, gelezen in samenhang met artikel 2, lid 2, van verordening (EG) nr. 69/2001 van de Commissie van 12 januari 2001, uitsluitend in formele zin worden uitgelegd, te weten dat het noodzakelijk en toereikend is vast te stellen of de betrokken vennootschappen op grond van de nationale rechtsorde zelfstandige rechtspersoonlijkheid hebben, zodat aan elk van deze vennootschappen staatssteun ter waarde van 100 000 EUR kan worden toegekend, of geldt als beslissend criterium dat deze vennootschappen – die in handen van dezelfde personen zijn – feitelijk functioneren en worden bestuurd alsof het een reeks door een moederonderneming beheerde dochterondernemingen betreft, ondanks dat naar nationaal recht elk daarvan eigen rechtspersoonlijkheid heeft, zodat zij moeten worden aangemerkt als „eenzelfde onderneming” en als zodanig slechts eenmaal staatssteun tot 100 000 EUR kunnen ontvangen?

4. Omvat in het Verdrag betreffende de bescherming van de financiële belangen van de Europese Unie⁴ van 26 juli 1995 [te vergoeden] het begrip „schade” uitsluitend het deel van de door verduistering verkregen middelen dat rechtstreeks verband houdt met het frauduleuze gedrag, of ook de kosten die daadwerkelijk zijn gemaakt en naar waarheid met bewijs zijn gestaafd en het gebruik van de bijdrage, indien uit het bewijs blijkt dat deze kosten noodzakelijk waren om het frauduleuze gedrag te verhullen, te zorgen dat het frauduleuze gedrag zo laat mogelijk werd ontdekt en het volledige bedrag van de toegekende staatssteun te verkrijgen?

[omissis] [schorsing van het bij de verwijzende rechter aanhangige geding]

Motivering

- 1 Het verzoek om een prejudiciële beslissing is ingediend door de Špecializovaný trestný súd, de rechter in eerste aanleg. Deze rechter is bevoegd ten aanzien van zwaardere misdrijven⁵, waaronder aantasting van de financiële belangen van de Europese Unie als bedoeld in § 261 van het wetboek van strafrecht. De Najvyšší súd Slovenskej republiky (hoogste rechterlijke instantie van de Slowaakse Republiek; hierna: „Najvyšší súd”) beslist als beroepsrechter op de hogere beroepen.

- 2 Tijdens de terechtzitting op 30 april 2019 heeft de rechter partijen in kennis gesteld van zijn voornemen een prejudiciële vraag aan het Hof van Justitie van de

⁴ Richtlijn (EU) 2017/1371 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juli 2017 betreffende de strafrechtelijke bestrijding van fraude die de financiële belangen van de Unie schaadt (PB 2017, L 198, blz. 29).

⁵ Artikel 83 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie.

Europese Unie voor te leggen en de redenen daarvoor uiteengezet, en partijen verzocht dienaangaande een standpunt in te nemen en opmerkingen in te dienen.

- 3 De reden voor de prejudiciële verwijzing is dat de Slowaakse rechters (herhaaldelijk)⁶ uiteenlopende beslissingen nemen, en dat de Špecializovaný trestný súd de rechtsopvatting van de sector strafrecht van de Najvyšší súd heeft afgewezen, terwijl hij in werkelijkheid aan deze rechtsopvatting gebonden is.⁷
- 4 Het antwoord op de prejudiciële vragen is noodzakelijk om in geval van veroordeling de mate van schuld van de beklaagden en de omvang van het strafbare feit te bepalen, en om de rechter in staat te stellen een beslissing te nemen ten aanzien van de positie van de benadeelde personen in de strafprocedure en de indiening van vorderingen tot schadevergoeding.

I. Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding en feiten

- 5 De beklaagden, TG en UF, worden door de Špecializovaný trestný súd berecht op grond van de tenlastelegging van de Úrad špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (bureau van de speciale aanklager bij het parket van de Slowaakse Republiek) van 7 januari 2015 voor het gekwalificeerde delict subsidiefraude als bedoeld in § 225, lid 1, en § 225, lid 6, onder a), van het wetboek van strafrecht, en voor het delict aantasting van de financiële belangen van de Europese Unie als bedoeld in § 261, lid 1, en § 261, lid 4, onder a), van het wetboek van strafrecht, welke delicten voortdurend en gezamenlijk zijn gepleegd.
- 6 De aanklager reconstrueert de feiten als volgt:
- 7 De Ústredie práce sociálných vecí a rodiny (centraal bureau voor arbeid, sociale zaken en familie) heeft op 10 november 2005 aankondiging nr. 1/2005 en op 20 februari 2006 aankondiging nr. 1/2006 bekendgemaakt voor het indienen van aanvragen voor de verlening van een niet terug te betalen forfaitaire bijdrage uit de staatsbegroting in het kader van de de-minimissteunregeling om het scheppen van arbeidsplaatsen bij kleine ondernemers en van arbeidsplaatsen voor personen met een handicap in beschutte werkplaatsen te steunen (hierna: „steun”). In het geval van aankondiging nr. 1/2006 werd 75 % van de steun gefinancierd door het Europees Sociaal Fonds.

⁶ Punt 1 van de conclusie van advocaat-generaal Kokott in zaak C-73/16 en prejudiciële vraag van de Špecializovaný trestný súd in zaak C-709/18, UL en VM.

⁷ Volgens § 21, lid 3, onder b), van wet 757/2004 inzake de rechterlijke organisatie (zákon č. 757/2004 Z.z. o súdoch) stelt de kamer van de Najvyšší súd een op uniformiteit gerichte rechtsopvatting vast voor de uitlegging van de wetten en de andere erga omnes werkende bepalingen van dwingend recht indien deze in de definitieve beslissingen van de grote kamers van de rechtscolleges op uiteenlopende wijze worden uitgelegd. Volgens § 2, punt 15, van het reglement voor de procesvoering van de Najvyšší súd, in de verzameling van wetten gepubliceerd onder nr. 200/2016, leggen rechters de vastgestelde rechtsopvatting aan hun besluiten ten gronde.

- 8 De steun die voorwerp was van aankondiging nr. 1/2005 werd verleend als een eenmalige bijdrage, terwijl de op basis van aankondiging nr. 1/2006 uitgekeerde steun werd verleend als vergoeding van met bewijsstukken gestaafde kosten.
- 9 De steun werd verleend voor de kosten in verband met het scheppen van een arbeidsplaats (lonen, socialezekerheids- en zorgverzekeringspremies), en voor de bijkomende kosten (materiële en technische uitrusting voor de arbeidsplaats) gedurende de eerste 12 maanden. De begunstigde van de steun diende de arbeidsplaats ten minste 3 jaar in stand te houden.
- 10 Tussen mei en december 2005 hebben de beklaagden een „netwerk” van zes vennootschappen opgericht, om vervolgens in maart 2006 nog eens negen vennootschappen in verschillende steden – hoofdsteden van districten – op te richten, waarvan de handelsnaam bestond uit het woord „Infoservis” en de naam van de districtshoofdstad waar de betrokken vennootschap gevestigd was.⁸ Naast deze vennootschappen hebben zij er in januari en maart nog vier opgericht, met een andere naam. In alle gevallen betrof het vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid.
- 11 De beklaagden traden op als vennoten en bestuurders van de vennootschappen.
- 12 De tenlastelegging heeft evenwel uitsluitend betrekking op de vennootschappen die de steun daadwerkelijk hebben gekregen en geïncasseerd (in totaal tien vennootschappen).
- 13 Aan de negen in maart 2006 opgerichte vennootschappen is de steun niet verleend omdat de aanvraag werd afgekeurd wegens een vermoeden van fraude, of omdat de aanvraag uitsluitend voor een lager aantal werknemers dan [dat vermeld] in de aanvraag van de beklaagden werd verleend. Deze vennootschappen hebben vervolgens geen enkele ondernemingsactiviteit verricht, en zijn in de loop van 2007 aan derden overgedragen.
- 14 In totaal hebben de beklaagden een bedrag van 1 636 917,91 EUR aangevraagd. De bijdrage van de districts bureaus voor arbeid, sociale zaken en familie is bij overeenkomst vastgesteld op een totaalbedrag van 750 613,79 EUR. Feitelijk is in totaal 654 588,34 EUR aan steun uitbetaald, waarvan 279 272,18 EUR uit de begroting van de Europese Unie, en 375 316,20 EUR uit de Slowaakse staatsbegroting.
- 15 In elke afzonderlijke vennootschap werkten in totaal 107 (honderdzeven) mensen met een handicap. Hun werkzaamheden hielden evenwel geen verband met de in de steunaanvragen vermelde doelstellingen. Volgens een beëdigd

⁸ Infoservis Košice, s. r. o., Infoservis Prešov, s. r. o., Infoservis Vranov, s. r. o., Infoservis Michalovce, s. r. o., Infoservis Trebišov, s. r. o., Infoservis Poprad, s. r. o., Infoservis Bardejov, s. r. o., Infoservis Humenné, s. r. o., Infoservis Lučenec, s. r. o., Infoservis Rožňava, s. r. o., Infoservis Spišská Nová Ves, s. r. o., Infoservis Martin, s. r. o., Infoservis Žilina, s. r. o., Infoservis Banská Bystrica, s. r. o., en Infoservis Zvolen, s. r. o.

deskundigenrapport hebben alle vennootschappen verlies geleden. De werkzaamheden werden door de werknemers slechts in formele zin verricht en hadden geen werkelijke economische betekenis. Desondanks werden alle lonen, zorgverzekerings- en socialezekerheidspremies volgens de voorschriften aan alle werknemers uitbetaald.

- 16 De technische-materiële uitrusting werd aan elke vennootschap geleverd door onder andere de vennootschap RAMADA Slovakia s.r.o., die evenwel geen enkele echte activiteit heeft verricht. Haar enige inkomsten zijn de betalingen van de „Infoservis”-vennootschappen geweest. Uit de bankafschriften van de vennootschap blijkt dat geen enkele betaling voor bedrijfskosten, goederen of diensten is verricht. De verleende middelen zijn vervolgens in contanten van de bankrekeningen van de vennootschappen opgenomen.
- 17 Andere gefactureerde kosten waren onder andere betalingen voor de huur van bedrijfsruimte, internet, energie, water, de telefoonaansluiting en andere noodzakelijke bedrijfskosten, die naar behoren met schriftelijke bewijsstukken zijn gestaafd.
- 18 Tijdens de procedure hebben de beklaagden verzocht om de gemaakte kosten van het in de tenlastelegging vermelde schadebedrag af te trekken, en als gevolg daarvan de tenlastelegging te reduceren.
- 19 De vennootschappen werden door de beklaagden centraal beheerd vanuit het kantoor van „Infoservis” in Košice, waar zij hun gewone verblijfplaats hebben. In elke vennootschap hebben de beklaagden een van de werknemers als leidinggevende aangesteld. Reeds in hun [steun]aanvragen hadden de beklaagden verklaard voornemens te zijn in elke districtshoofdstad van Slowakije een „Infoservis” op te richten. De Republiek Slowakije heeft 79 districten.
- 20 Het voorgenomen maatschappelijk doel van de „Infoservis”-vennootschappen was dat databanken van in een bepaald district werkzame ondernemingen werden opgezet, als een soort trivago.com, en de informatie via hun bemiddeling middels een kosteloze infolijn aan toekomstige klanten werd verstrekt.
- 21 Na het verstrijken van de termijn voor de steunverlening hebben de beklaagden op 20 april 2007 hun aandelen in elke vennootschap overgedragen aan de vennootschap AZ-Dendy, s.r.o. met statutaire zetel in Tsjechië, waarvan de bestuurder een Tsjechisch staatsburger was die als stroman werd beschouwd.⁹ Vervolgens hebben de vennootschappen geen enkele activiteit meer verricht, zelfs geen formele. Meteen daarna zijn de arbeidsovereenkomsten met alle werknemers beëindigd.

⁹ Persoon die zich gedraagt als vennoot en/of bestuurder van een andere persoon en de instructies van die andere persoon opvolgt om de identiteit van de werkelijke eigenaar te verbergen.

- 22 De benadeelden – de bevoegde districts bureaus voor arbeid, sociale zaken en familie – hebben tijdens het vooronderzoek volgens de voorschriften en binnen de termijnen schadevergoeding van de beklagden gevorderd ten bedrage van het werkelijk uitgekeerde bedrag.
- 23 De goederen die naar zeggen van de beklagde tijdens de periode van uitbetaling van de steun werden gekocht, zijn niet in de bedrijfsruimten van de vennootschap teruggevonden. De vennootschappen zijn ambtshalve uit het ondernemingsregister geschrapt.

II. Nationale regelgeving

- 24 Volgens § 124, lid 1, van het wetboek van strafrecht wordt onder „schade” verstaan vermogensschade, of een werkelijke vermindering van het vermogen, of aantasting van de rechten van de benadeelde partij, dan wel elke andere schade die causaal verband houdt met het strafbare feit, ongeacht of de schade zaken of rechten betreft. Voor de toepassing van deze wet wordt onder „schade” eveneens verstaan het behalen van winst die in causaal verband met het strafbare feit staat.
- 25 Wetboek van strafvordering

Het Slowaakse strafrecht maakt onderscheid tussen slachtoffer van het strafbare feit¹⁰ en door het strafbare feit benadeelde persoon.

Volgens § 46, leden 1, 3 en 4, is de benadeelde persoon degene aan wie het strafbare feit vermogensschade heeft berokkend. Deze persoon heeft het recht om schadevergoeding te vorderen, te verzoeken dat bewijsmateriaal wordt verstrekt of aangevuld, zelf bewijsmateriaal te verstrekken, dossiers in te zien en te bestuderen, deel te nemen aan de terechtzitting in het hoofdgeding teneinde zich uit te spreken over de bewijsverkrijging, gebruik te maken van rechtsmiddelen voor zover daarin is voorzien [door het wetboek van strafvordering], en informatie te vragen over de stand van zaken van de strafprocedure. De benadeelde, die op grond van de wet jegens de beklagde recht heeft op vergoeding van de schade die door het strafbare feit is berokkend, heeft eveneens het recht om de rechter te verzoeken de beklagde in het vonnis waarbij hij wordt veroordeeld, te verplichten de schade te vergoeden; de benadeelde moet dit verzoek indienen voordat het vooronderzoek wordt afgesloten. Uit het verzoek moet duidelijk blijken om welke redenen het recht op schadevergoeding wordt uitgeoefend, en welk bedrag wordt gevorderd. Indien in een civiele of andere geschikte procedure reeds op dit recht is beslist, kunnen geen verzoeken meer worden ingediend.

¹⁰ De definitie komt overeen met artikel 2, lid 1, onder a), van richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, [en staat in] § 2, onder b), van wet nr. 274/2017 inzake slachtoffers van strafbare feiten (zákon č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov).

§ 50, lid 1, bepaalt dat indien er gegronde vrees bestaat dat het recht op vergoeding van de door een strafbaar feit veroorzaakte schade niet of moeilijk kan worden uitgeoefend, het recht tot aan het waarschijnlijke bedrag van de schade kan worden gegarandeerd.

§ 256, lid 3, bepaalt dat indien het recht op schadevergoeding wordt uitgeoefend door een persoon waaraan dit recht klaarblijkelijk niet toekomt, de rechter beslist dat deze persoon niet tot de terechtzitting wordt toegelaten om schadevergoeding te eisen. Deze beslissing belet niet dat bij de bevoegde autoriteit schadevergoeding wordt gevorderd. Deze beslissing is niet vatbaar voor beroep.

§ 287, lid 1, bepaalt dat indien de rechter een beklagde veroordeelt voor het strafbare feit waarmee hij anderen schade heeft berokkend, de beklagde in het vonnis doorgaans wordt gelast ook de benadeelde persoon schadeloos te stellen, indien het recht daartoe volgens de voorschriften en tijdig is uitgeoefend. De rechter veroordeelt de beklagde altijd tot vergoeding van de niet betaalde schade, of het deel van de schade dat niet is betaald, indien het bedrag daarvan in het dictum van het vonnis waarbij de beklagde schuldig is bevonden, in de beschrijving van de handeling is opgenomen.

Volgens § 307, lid 1, onder c), kan de benadeelde tegen het vonnis beroep instellen voor zover het [deel van het] dictum waarin de rechter zich over de schadevergoeding uitspreekt onjuist is.

- 26 Volgens wet nr. 513/1991 houdende het wetboek van koophandel (zákon č. 513/1991 Z.z., Obchodný zákonník), is een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid een rechtspersoon met eigen rechtspersoonlijkheid, die verschilt van die van haar bestuurders en aandeelhouders.¹¹ De vennootschap is met haar volledige vermogen aansprakelijk voor elke niet-nakoming van haar verplichtingen. De aandeelhouder is voor de verplichtingen van de vennootschap aansprakelijk tot het bedrag van zijn niet-gestorte inbreng die reeds in het ondernemingsregister is ingeschreven.
- 27 Volgens § 18, leden 2 en 3, van wet nr. 231/1999 inzake staatssteun (zákon č. 231/1999 Z.z. o štátnej pomoci)¹², wordt staatssteun verleend op basis van een overeenkomst, met uitzondering van indirect verleende staatssteun; indien de staatssteun is bekostigd met middelen van de staatsbegroting, een gemeente of een [speciaal] fonds voor staatsdoeleinden, wordt het niet voldoen aan de

¹¹ Arrest van het Hof van Justitie van 5 april 2017, Orsi (C-217/15 en C-350/15, EU:C:2017:264), alsmede arresten van het EHRM van 20 mei 2014, Pirttimäki tegen Finland, nr. 35232/11, en, inzake niet-ontvankelijkheid, arrest van 13 december 2005, Veselá en Loyka tegen Slowakije, nr. 58411/00, e.a.

¹² De betrokken bepaling komt thans overeen met § 26 en volgende van wet nr. 528/2008 inzake met middelen van de Europese Gemeenschap verleende steun en hulp (zákon č. 528/2008 Z.z. o pomoci a podpore poskytovanej z fondov Európskeho spoločenstva účinný), die op 1 januari 2009 in werking is getreden.

voorwaarden op grond waarvan de staatssteun is verleend aangemerkt als een schending van de begrotingsvereisten.

- 28 Volgens § 31 van wet nr. 523/2007 inzake begrotingsregels voor overheidsinstanties (zákon č. 523/2007 Z.z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy) dient de natuurlijke of rechtspersoon die inbreuk op de financiële regeling heeft gemaakt, het bedrag van de betrokken inbreuk terug te storten in de begroting waaruit dat is uitbetaald of verkregen. Daarnaast moet hij een boete betalen. [In het algemeen] wordt in geval van inbreuk op de financiële regeling het bedrag van de betrokken inbreuk teruggevorderd, en worden een boete en een dwangsom opgelegd. De oplegging en de uitvoering daarvan worden geregeld door de algemene bepalingen van het bestuursprocesrecht.

III. Beslissingspraktijk¹³

- 29 Rechtsopvatting van de Najvyšší súd van 29 november 2017 [*omissis*] [zaaknummer] (hierna: „rechtsopvatting Tpj 39-60/2017”).¹⁴

A/I. De vermogensrechten van de staat, die voortvloeien uit verschillende soorten belastingen – ten aanzien waarvan hij, binnen zijn bevoegdheidssfeer, in de eerste plaats beslist welke overheidsinstantie bevoegd is, volgens de in het belastingwetboek geregelde procedure –, waaronder het recht dat voortvloeit uit een ten onrechte door een belastingplichtige ingediend verzoek om aftrek van belasting over de toegevoegde waarde of teruggaaf van douanerechten, zijn van bestuursrechtelijke aard, en beslissingen dienaangaande worden beoordeeld door de bestuursrechter overeenkomstig het wetboek van bestuursprocesrecht. Gezien hun aard kunnen deze rechten niet worden uitgeoefend in het kader van een strafprocedure – in de zogeheten accessoire procedure. Over de vergoeding van de vermogensschade van de staat doet de burgerlijke rechter evenmin uitspraak, aangezien de erkenning van een dergelijk recht niet onder de bevoegdheid van deze rechters valt. Daardoor kan er geen sprake zijn van overlapping, dat wil zeggen een conflict bij de toekenning van bevoegdheden aan autoriteiten

¹³ De vermelde beslissingen zijn om redenen van duidelijkheid gewijzigd, maar de kern daarvan is hetzelfde gebleven; bij de beschrijving van de beslissingspraktijk geeft de verwijzende rechter aan dat in het licht van de conclusie van advocaat-generaal Bobek in zaak C-310/16 een structureel probleem aan de dag moet worden gelegd.

¹⁴ Deze rechtsopvatting is vastgesteld in een strafzaak over het voortdurende delict belastingontduiking en de onterechte vordering tot teruggaaf van belasting over de toegevoegde waarde (belastingfraude) ten bedrage van in totaal 58 171 046,79 EUR. Uit de conclusie van rechtsopvatting [Tpj 39-60/2017] blijkt dat zij algemeen van toepassing is op alle zaken waarin het schadebedrag is gebaseerd op bepalingen van bestuursrecht – belasting, btw, douanerechten, staatssteun, verlening van niet terug te betalen steun, landbouwsubsidies, milieudelicten en andere. Momenteel zijn er op Slowaaks grondgebied meerdere strafprocedures aanhangig voor belastingfraude, ontduiking van belastingen en douaneheffingen, en aantasting van de financiële belangen van de Europese Unie, ter waarde van tientallen miljoenen euro's.

(bestuurlijke autoriteit en rechterlijke autoriteit), en met name twee beslissingen over hetzelfde recht.

De omstandigheid dat de waarde van het betrokken vermogensrecht (dat zijn grondslag heeft in materieel belastingrecht) in geval van een belastingmisdrijf dat voorwerp is van een strafprocedure, overeenkomt met de schade op het moment waarop het misdrijf wordt gepleegd (wezenlijk bestanddeel van belastingmisdrijven), maakt geen verschil voor de conclusie die uit de bovenstaande punten volgt. Op analoge wijze is het voor de accessoire procedure niet relevant of de belastingvordering al dan niet gericht is tegen een rechtspersoon, en of de verdachte van het belastingdelict die materieel daarmee verbonden is slechts een natuurlijke persoon is wiens gedrag het delict heeft opgeleverd. Het verzoek om schadevergoeding tegen een dergelijke overtreder heeft geen dubbele grondslag.

Ondanks dat het niet mogelijk is om de belastingvordering van vermogensrechtelijke aard in de accessoire procedure uit te oefenen, is Slowakije, vertegenwoordigd door de bevoegde autoriteit, de benadeelde partij in de strafprocedure betreffende een belastingdelict, en geniet deze staat de andere in het wetboek van strafrecht vastgestelde rechten.

II. Indien tijdens de terechtzitting van een strafprocedure een vermogensrechtelijke belastingvordering wordt ingediend (bijvoorbeeld een vordering tot schadevergoeding jegens de verdachte natuurlijke of rechtspersoon), zal de rechter beslissen dat de benadeelde uitsluitend voor het verzoek om uitoefening van het recht op schadevergoeding tot de terechtzitting wordt toegelaten. Ten aanzien van zijn overige rechten behoudt de benadeelde de positie van procespartij. Dit geldt ook indien op de vordering reeds een definitieve beslissing is genomen in een belastingprocedure, aangezien de belemmering van de res iudicata uitsluitend betrekking heeft op het recht op schadevergoeding, ten aanzien waarvan reeds een beslissing is genomen, en niet op enig ander recht.

B/I. De rechtsoverwegingen in de punten I en II van deel A gelden, mutatis mutandis, eveneens voor elk ander vermogensrecht dat, rekening houdend met de materiële grondslag daarvan (dat wil zeggen, rekening houdend met de rechtsbepaling waarop dit recht is gebaseerd), niet de vorm heeft van een verzoek om schadevergoeding, met inbegrip van immateriële schade. Een recht van dergelijke aard vormt derhalve geen bestanddeel van het misdrijf, ondanks dat het vastgestelde schadebedrag hetzelfde kan zijn.

II. In geval van schending van de bescherming van de flora en de fauna als bedoeld in § 305 van het wetboek van strafrecht, komt het bestanddeel van het strafbare feit overeen met de wettelijke definitie van de schade en, wat betreft de becijfering daarvan, ook met de maatschappelijke waarde volgens de wet inzake natuurbescherming. De beslissing op het verzoek (aan de gemeente) om materieel herstel van de schade die is veroorzaakt doordat zonder toestemming een boom is gekapt – met vaststelling van de sociale waarde van de boom – valt onder de

bevoegdheid van de autoriteit voor natuurbescherming, in dit geval de districtsautoriteit of de gemeente. Dit betreft derhalve een vordering van administratieve aard ten aanzien waarvan de rechters niet bevoegd zijn, en die niet kan worden uitgeoefend via een accessoire procedure als bedoeld in het wetboek van strafvordering. Deze conclusie geldt ongeacht het feit dat de gemeente op wier grondgebied de niet-geautoriseerde kap heeft plaatsgevonden de benadeelde zal zijn; zij geldt ook voor de Slowaakse Republiek, vertegenwoordigd door het bevoegde districts bureau, indien het districts bureau zich als benadeelde in de strafprocedure voegt.

30 Beschikking van de Grote kamer van de sector strafrecht van de hoogste rechterlijke instantie van de Tsjechische Republiek, gepubliceerd in de verzameling jurisprudentie onder nr. R 39/2014 ¹⁵

De aanspraak van de staat die voortvloeit uit de ontdoken (niet betaalde) belasting is het recht op schadevergoeding, dat de bevoegde belastingadministratie in de strafprocedure evenwel niet tegen de belastingplichtige kan uitoefenen. Daarom is het noodzakelijk dat de rechter aan het begin van de terechtzitting beslist dat de benadeelde partij dit recht op schadevergoeding niet in de (accessoire) strafprocedure mag uitoefenen. In het eindvonnis beslist de rechter vervolgens niet meer over de uitoefening van dit recht.

De uitoefening van het recht op schadevergoeding in de (accessoire) strafprocedure kan uitsluitend in aanmerking worden genomen indien uit het verzamelde bewijs blijkt dat de verdachte, als persoon die voor rekening van een rechtspersoon handelt, zich aan de betaling van de inkomstenbelasting (of een andere belasting) van deze rechtspersoon heeft onttrokken. De belastingadministratie heeft ten aanzien van deze rechtspersoon weliswaar een navorderingsaanslag voor de berekening van de werkelijk verschuldigde belasting vastgesteld, maar het is duidelijk dat deze aanslag niet ten uitvoer kan worden gelegd omdat de rechtspersoon geen vermogen heeft waarop aanspraak kan worden gemaakt. Indien deze rechtspersoon een naamloze vennootschap of een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid is, en de verdachte deel uitmaakt van een bestuursorgaan, moet worden nagegaan of hij in dat geval geen garantie moet geven op grond waarvan hij in de accessoire procedure kan worden verplicht de berokkende schade te vergoeden, of kan worden verplicht om de ongerechtvaardigde verrijking die hij met het strafbare feit heeft behaald, terug te betalen. De uitoefening van het recht op schadevergoeding zou ook in aanmerking kunnen worden genomen indien kan worden vastgesteld dat de verdachte niet zozeer als belastingplichtige, met name ten aanzien van de ontdoken (of niet

¹⁵ Aangezien de wetgevingen van de twee landen dezelfde ontwikkeling hebben doorgemaakt en sterk op elkaar lijken, verwijst de verwijzende rechter ook naar de Tsjechische beslissingspraktijk. Volgens de vaste beslissingspraktijk van de hoogste rechter van de Tsjecho-Slowaakse Socialistische Republiek is de eis van de staat dat belasting wordt betaald geen recht op vergoeding van de door belastingontduiking veroorzaakte schade, maar een recht dat rechtstreeks uit de wet voortvloeit. Het betreft derhalve geen recht dat de bevoegde belastingadministratie in een accessoire procedure kan aanvoeren.

betaalde) belasting, maar als pleger van het strafbare feit aansprakelijk is voor de met dit feit berokkende schade, of voor de ongerechtvaardigde verrijking die met dit feit is behaald.

- 31 Onder verwijzing naar de rechtsopvatting Tpj 39-60/2017 in zijn daarop volgende beslissingspraktijk, heeft de Najvyšší súd¹⁶ het dictum vernietigd van de vonnissen van de Špecializovaný trestný súd waarbij de rechter in eerste aanleg de beklaagde heeft veroordeeld tot schadevergoeding ten bedrage van de door fraude verkregen steun, subsidie of enige andere financiële steun die uit de staatsbegroting of de begroting van de Europese Unie is toegekend, door te oordelen dat er geen sprake is (was) van een schadevergoeding die in de strafprocedure ten gelde kan worden gemaakt, maar van een specifiek publiekrechtelijk recht op teruggaaf van de uitgekeerde niet terug te betalen financiële bijdrage, waarvan de inhoud en de omvang zijn geregeld door de toepasselijke bestuursrechtelijke bepalingen en later door de bestuursrechter kunnen worden getoetst.
- 32 In hun eerdere beslissingen hebben de rechters de beklaagde steeds verplicht om de schade als gevolg van de frauduleuze verkrijging van subsidie of staatssteun te vergoeden voor zover was aangetoond dat hij fraude had gepleegd.
- 33 In de praktijk heeft de voornoemde rechtsopvatting tot gevolg gehad dat de vertegenwoordiger van de staat, als benadeelde partij, geen schadevergoeding vordert in de fiscale strafprocedures met als motivering dat dat niet mogelijk is. In enkele gevallen wordt het openbaar ministerie, als benadeelde partij, tijdens het vooronderzoek zelfs niet door de onderzoeksautoriteiten gehoord, waardoor het onmogelijkheid wordt volgens de voorschriften en tijdig schadevergoeding te eisen.¹⁷
- 34 Dezelfde ontwikkeling kan zich ook voordoen in geval van vervolging van fraude op het gebied van subsidies en aantasting van de financiële belangen van de Europese Unie.

IV. Rechtspraak van de Europese Unie

- 35 Arresten van het Hof van Justitie van 8 september 2015, Taricco, (C-105/14, EU:C:2015:555), tegen de achtergrond van de arresten van 5 december 2017,

¹⁶ Arresten van de Najvyšší súd van 15 februari 2018 [*omissis*] [zaaknummer]; 23 januari 2019 [*omissis*] [zaaknummer], en 20 maart 2019 [*omissis*] [zaaknummer], in strafprocedures met een ander voorwerp dan dat wat in het onderhavige verzoek om een prejudiciële beslissing aan de orde is.

¹⁷ Beschikking van de Špecializovaný trestný súd van 30 november 2016 [*omissis*] [zaaknummer], in een zaak over belastingontduiking en aftrek van een te groot bedrag aan belasting over de toegevoegde waarde, van in totaal 7 459 853,45 EUR, waarbij de tenlastelegging niet bewezen werd verklaard en het procesdossier werd terugverwezen naar het openbaar ministerie wegens ernstige inbreuk op de rechten van de benadeelde persoon.

[M.A.S]. en M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936), en 17 januari 2019, Dzivev e.a. (C-310/16, EU:C:2019:30), en andere arresten.

- 36 Arresten van het Hof van Justitie in de gevoegde zaken van 13 maart 2008, Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening e.a. (C-383/06 en C-385/06, EU:C:2008:165), en 21 december 2011, Chambre de commerce et d'industrie de l'Indre (C-465/10, EU:C:2011:867).

V. Opvatting van de verwijzende rechter

- 37 De rechtspersonen – voornamelijk vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid – die de overtreders gebruiken om de strafbare feiten te plegen en die de steun ontvangen, blijken alle uiteindelijk vrijwel geen goederen te hebben. De verleende steun kan derhalve niet van hen worden teruggevorderd.
- 38 In de bestuursrechtelijke procedure kan de bevoegde nationale autoriteit de verplichting tot terugbetaling van de onverschuldigd uitbetaalde steun uitsluitend opleggen aan de begunstigde van de steun, te weten de rechtspersoon, en niet aan een vennoot of een bestuurder daarvan, en in geen geval aan de derde die vaak aan de basis van de gehele criminele activiteit staat.
- 39 In rechte kan evenmin worden gevorderd dat als straf confiscatie van het vermogen overeenkomstig § 58 van het wetboek van strafrecht wordt opgelegd. Indien de staat geen vordering heeft waarmee een faillissementsprocedure kan worden ingeleid¹⁸, kunnen zijn vorderingen om als straf confiscatie van het vermogen op te leggen pas worden toegewezen nadat alle vorderingen op de failliete boedel en alle vorderingen op de gefailleerde zijn voldaan.¹⁹ In alle aan de verwijzende rechter bekende jurisprudentie is het vermogen van de veroordeelde niet toereikend geweest om deze laatste vorderingen te betalen, laat staan om de [verdere] aanspraken van de staat te voldoen.
- 40 Het doorslaggevende criterium voor de beslissing over het recht op schadevergoeding zou moeten worden gevormd door de aard van de (rechts)personen en de aansprakelijkheidsverhoudingen tussen de staat, als benadeelde partij, en de rechtmatig veroordeelde pleger van het delict, zoals die als gevolg van het onrechtmatige gedrag van laatstgenoemde zijn ontstaan, ongeacht de materiële grondslag van het recht.
- 41 Indien de rechter beslist dat de benadeelde niet wordt toegestaan zijn recht op schadevergoeding tijdens de terechtzitting uit te oefenen, moet deze beslissing

¹⁸ § 107a, lid 1, van wet nr. 7/2005 inzake faillissementen en herstructureringen (zákon č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii) bepaalt dat indien de bevoegde rechter aan de faillissementsrechter een definitieve beslissing betekent volgens welke de goederen moeten worden geconfisqueerd, de faillissementsrechter ambtshalve onverwijld beslist op de faillietverklaring van het vermogen van degene aan wie deze straf is opgelegd.

¹⁹ Volgens § 107a, lid 2, onder d), van wet nr. 7/2005 inzake faillissementen en herstructureringen.

door een hogere rechter worden getoetst. Dit punt is van fundamenteel belang voor de correcte en tijdige uitoefening van zijn rechten in de strafprocedure. In casu is dit het recht op een tijdige teruggaaf van de steun met terugwerkende kracht. De rechterlijke toetsing van een beslissing in het kader van een constitutioneel beroep kan niet worden geacht te volstaan.

- 42 In strafprocedures moeten de rechten en gewettigde belangen van alle betrokken justitiabelen worden geëerbiedigd, met name die van de benadeelden. De theorie dat de strafprocedure uitsluitend tot doel heeft de criminele activiteit vast te stellen en de straf voor de dader te bepalen, en de benadeelde louter in het kader van de schadevergoeding wordt gezien ([engl.] damaged victim), moet als een gepasseerd station worden beschouwd.²⁰
- 43 Overeenkomstig het vereiste van een eerlijk proces en procedurele gelijkheid mogen de positie van de benadeelde in de strafprocedure en de omvang van de rechten die de nationale wet hem heeft toegekend, niet duidelijk onevenredig zijn aan de positie en de rechten die de nationale rechtsorde aan het openbaar ministerie en de beklaagde toekent.
- 44 Het Hof van Justitie heeft in de zaken C-205/09 en C-467/05 het begrip „slachtoffer” weliswaar niet tevens uitgebreid naar rechtspersonen, maar de verwijzende rechter is van oordeel dat het recht van de benadeelde partij om actief deel te nemen aan de strafprocedure en het recht op schadevergoeding in de strafprocedure²¹ ook moeten kunnen worden toegekend aan rechtspersonen en de staat²², aangezien dit noodzakelijk is voor een doeltreffende bescherming van hun vermogensrechten²³, en dat dit geen rechten zijn die als zodanig uitsluitend aan natuurlijke personen als wezens met bewustzijn kunnen worden toegekend.
- 45 Het ontbreken van middelen in de staatsbegroting of de begroting van de Europese Unie heeft zijn weerslag op de omvang en de kwaliteit van de door de staat

²⁰ § 1 van het wetboek van strafvordering regelt de procedure van de onderzoeksautoriteiten en van de rechters aldus dat de delicten naar behoren [dat wil zeggen, volgens de voorschriften] worden ontdekt en de daders overeenkomstig de wet worden bestraft, met inachtneming van de rechten en de fundamentele vrijheden van natuurlijke en rechtspersonen. Desondanks is de rol van de benadeelde persoon in de strafprocedure marginaal: zie bijvoorbeeld arrest EHRM van 11 december 2018, Lakatošová en Lakatoš tegen Slowakije, nr. 655/16.

²¹ Overweging 20 en artikel 16 van richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van kaderbesluit 2001/220/JBZ (BP 2012, L 315, blz. 57); recht van de benadeelde op een eerlijk proces in de zin van artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

²² De staat als benadeelde heeft in de strafprocedure de hoedanigheid van rechtspersoon.

²³ Artikel 17 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie; „Protection of the EU Charter for Private Legal Entities and Public Authorities. The Personal Scope of Fundamental Rights within Europe Compared”, reeds aangehaald.

verleende diensten (onderwijs, gezondheidszorg, maatschappelijke diensten, ondersteuning van wetenschap en sport, regionale ontwikkeling, enz.).

- 46 Het bovenstaande is ook van belang voor de stuiting van de verjaringstermijn en de belemmering die wordt gevormd door litispendingie op het tijdstip waarop de vordering tot schadevergoeding in de strafprocedure wordt ingediend²⁴, en het feit dat de burgerlijke rechter gebonden is aan de beslissing waarbij is vastgesteld dat een delict is gepleegd.²⁵ Indien de bestaande beslissingspraktijk wordt aanvaard, zal de uitoefening van het recht op schadevergoeding door de staat als benadeelde partij geen rechtsgevolgen teweegbrengen, en zou de verjaringstermijn tijdens de strafprocedure blijven doorlopen. Het recht van de benadeelde partij, die te goeder trouw op de tot nu toe geldende beslissingspraktijk heeft vertrouwd, zal buiten zijn schuld verjaren.
- 47 Wat de derde prejudiciële vraag betreft, is de verwijzende rechter van oordeel dat het beslissende criterium wordt gevormd door de feitelijke werking en bedrijfsvoering van de vennootschappen. Indien meerdere vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid worden opgericht die in wezen slechts een reeks dochterondernemingen onder gecentraliseerd beheer zijn, moeten zij met het oog op de verlening van staatssteun in het kader van de de-minimissteunregeling als één onderneming worden aangemerkt. De tegengestelde uitlegging zou leiden tot een reeks [aanvragen voor] staatssteun en tot omzeiling van de financiële limiet die voor staatssteun is vastgesteld.
- 48 Wat de vierde prejudiciële vraag betreft, is de verwijzende rechter van oordeel dat bij de schade noodzakelijkerwijs ook de kosten moeten worden inbegrepen [en bij de berekening derhalve niet buiten beschouwing moeten worden gelaten] die daadwerkelijk zijn gemaakt, naar waarheid met bewijs zijn gestaafd en voor de steun zijn gebruikt, indien in de strafprocedure is vastgesteld dat er vanaf het begin sprake was van frauduleuze bedoelingen, en dat dit voor de begunstigde noodzakelijke kosten of aan het strafbare feit gerelateerde verliezen waren. Daarom kunnen dergelijke middelen niet worden geacht te zijn gebruikt voor het doel waarvoor zij zijn verleend.

[omissis] [aanzegging betreffende hoger beroep]

Pezinok, 24 juli 2019

[omissis]

[naam van de president van het gerecht]

²⁴ § 112 van het burgerlijk wetboek (zákon č. 40/1964, Občiansky zákonník).

²⁵ § 193 van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering (zákon č. 160/2015, Civilný sporový poriadok).